

Lech Król

Eklezjalny wymiar życia konsekrowanego w świetle dokumentów Kościoła

Studia Włocławskie 17, 191-206

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. LECH KRÓL

EKLEZJALNY WYMIAR ŻYCIA KONSEKROWANEGO W ŚWIETLE DOKUMENTÓW KOŚCIOŁA

Rok życia konsekrowanego inspiruje do refleksji nad jego bogatymi charyzmatami i formami, jakie istnieją w Kościele. Osoby tego życia poświęcają się z większym radykalizmem Chrystusowi i Kościołowi, w którym są „sługami komunii i kultury spotkania”. Służba ta czyni „Kościół, w jego najgłębszej prawdzie, komunią z Bogiem, rodzinną zażyłością z Bogiem, wspólnotą miłości z Chrystusem i z Ojcem w Duchu Świętym, przedłużającą się w braterskiej komunii”¹. Ponieważ konsekracja, jak i rady ewangeliczne w „sposób szczególny zespalają z Kościołem i jego tajemnicą” (Konstytucja dogmatyczna o Kościele (KK, n. 44), dlatego ich życie duchowe „powinno być poświęcone także dobru całego Kościoła” (KK, n. 44).

Zatem powyższa refleksja, jaką podejmujemy w roku życia konsekrowanego, jest uzasadniona. Niniejszy artykuł ukaze jego obecność w tajemnicy Kościoła, współpracę z papieżem i ze wszystkimi pasterzami, z prezbiterami, z instytucjami życia konsekrowanego i z wiernymi świeckimi chrześcijanami.

1. Życie konsekrowane w tajemnicy Kościoła

Sobór Watykański II w wypracowanej nowej eklezjologii uczy, że Kościół „jest sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego

KS. LECH KRÓL – dr hab. teologii duchowości chrześcijańskiej; prowadzi wykłady zlecone na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika z zakresu teologii duchowości; wykładowca w Studium Teologii we Włocławku przy Papieskiej Akademii Teologicznej Sekcja św. Jana Chrzciciela w Warszawie. Autor książki *Charyzmat Zgromadzenia Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego*, Włocławek 2012 i wielu artykułów naukowych, także z zakresu teologii życia konsekrowanego; prezes Teologicznego Towarzystwa Naukowego przy Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku; redaktor naczelny „Studiów Włocławskich”; spowiednik i kierownik duchowy zgromadzeń zakonnych.

¹ Franciszek, *Wielka rodzina między niebem a ziemią* (audiencja generalna), OsRomPol, 34(2013), nr 12, s. 39.

zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” (KK, n. 1). Nazywa go „widzialnym sakramentem owej zbawczej jedności” (KK, n. 9) oraz „powszechnym sakramentem zbawienia” (KK, n. 48). Zatem jest znakiem i narzędziem zjednoczenia z Bogiem. Jest „powszechnym sakramentem [...], ukazującym i zarazem realizującym tajemnicę miłości Boga do człowieka” (Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym (KDK), n. 45).

Taka wizja Kościoła determinuje jego strukturę wewnętrzną. Sobór, mówiąc o Kościele jako Mistycznym Ciele Chrystusa, wyakcentował jego wymiar sakramentalny. Jednocześnie ukazał jego zróżnicowanie, jak i niekwestionowaną równość jego członków. Taką wizję Kościoła oparł na teologii chrztu, w świetle której ochrzczeni „stali się prawdziwie synami Bożymi i uczestnikami natury Bożej, a przez to rzeczywiście świętymi” (KK, n. 40). W tej wewnętrznej tajemnicy Kościoła – sakramentu umiejscawia, między innymi, stan życia konsekrowanego. Uczy, że wprowadzie „stan, który opiera się na profesji rad ewangelicznych, nie dotyczy hierarchicznej struktury Kościoła, należy [...] jednak nienaruszalnie do jego życia i świętości” (KK, n. 43). Dalej Sobór podkreśla, że „stan ten [...] nie jest stanem pośrednim pomiędzy stanem duchownym i świeckim, lecz z jednego i drugiego Bóg powołuje niektórych chrześcijan, aby w życiu Kościoła korzystali ze szczególnego daru i byli, każdy na swój sposób, pomocni w zbawczym jego posłannictwie” (KK, n. 43). Zatem ukazuje wyraźnie organiczny związek tego życia z Kościołem – sakramentem, w którym określa jego miejsce i rolę².

Sobór jest głęboko przekonany, że o życiu i świętości Kościoła decydują trzy jego wymiary: hierarchiczny, charyzmatyczny i sakramentalny. Podkreśla, że struktura charyzmatyczna jest zakorzeniona w zbawczej obecności Ducha Świętego. On bowiem jednoczy Mistyczne Ciało Chrystusa w jeden żywy organizm duchowy, a „we wspólnocie i w posłudze uposaża go w rozmaite dary hierarchiczne oraz charyzmatyczne” (Dekret o działalności misyjnej Kościoła (DM), n. 4).

Tak więc istotę stanu życia konsekrowanego Sobór odnajduje w samym Kościele, w jego naturze i tajemnicy. Jan Paweł II uczy w adhortacji *Christifideles laici*, że Kociół: „Jest tajemnicą, albowiem miłość

² Por. J. Gogoła, *Osoba i wspólnota*, w: *Życie we wspólnocie zakonnej*, red. J.W. Gogoła, Kraków 2002, s. 140–144; K. Wójtowicz, *Bezcenny dar. Hasłowy zarys teologii życia konsekrowanego*, Kraków 2001, s. 29–30.

i życie Ojca, Syna i Ducha Świętego są [...] bezinteresownym darem dla tych, którzy narodzili się z wody i z Ducha [...] i zostali wezwani do przeżywania, a także wyrażania i przekazywania w dziejach jedności samego Boga” (ChL, n. 8). Skoro więc tak rozumie się tożsamość wiernych świeckich, to o ileż bardziej tak należy rozumieć tożsamość życia konsekrowanego. Zatem ono, jako żywotny element składowy Kościoła, należy do jego życia, jak i do świętości. Znajduje się więc w samym jego centrum (por. KK, n. 44)³. Tak więc daje się w pełni poznać i zrozumieć w relacji do całej struktury Kościoła, ponieważ z niego wyrasta, jest jego manifestacją i wyraża najgłębszą jego istotę, a więc tajemnicę i misję.

W eklezjologii Soboru Watykańskiego II miejsce centralne zajmuje odniesienie do świata, ponieważ Kościół jest do niego posłany. Jako zaś wspólnota Boga z ludźmi, i ludzi między sobą, znajduje swoje urzeczywistnienie we wspólnocie osób życia konsekrowanego. Partycypując w jego życiu uznaje za swoją jego misję, którą realizuje w uwarunkowaniach konkretnego świata. Na tej podstawie papież Paweł VI wzywa, w motu proprio *Ecclesiae sanctae*, aby brały czynny udział w tajemnicy i w życiu Kościoła (por. ES, n. 16) oraz były z nim zjednoczone. Dlatego nie dziwi, że kolejny dokument Stolicy Apostolskiej *Mutuae relationes* (MuR) jest przeniknięty głęboko wymiarem eklezjalnym. Ono bowiem ubogaca Kościół wielością i różnorodnością swoich charyzmatów. Na tej więc podstawie życie i misja osób konsekrowanych powinny być przeniknięte eklezjalnością⁴.

Podobną wizję spotkamy w nauczaniu papieża Jana Pawła II. Według niego życie konsekrowane powinno być przeniknięte we wszystkich swoich płaszczyznach tajemnicą Kościoła. Akcentuje potrzebę jego nieodzownej obecności w Kościele powszechnym, jak i w Kościołach lokalnych. W adhortacji *Vita consecrata* (VC) podkreśla jego szczególną rolę i miejsce, jakie zajmuje w tajemnicy Kościoła. Uczy, że należy przyznać mu obiektywne pierwszeństwo, ponieważ odzwierciedla sposób życia samego Jezusa oraz zapowiada i uprzedza w pewien sposób nadejście pełni królestwa Bożego (por. VC, n. 32). Jan Paweł II wyraża przekonanie, że bez niego

³ Por. J. Misiurek, *Vita consecrata w świetle nauczania Soboru Watykańskiego II o życiu zakonnym*, w: *Vita consecrata. Tekst i komentarze*, red. A. Nowak, Lublin 1999, s. 171–173.

⁴ Por. M. Zawada, *Teologia wspólnoty zakonnej*, w: *Życie we wspólnocie zakonnej*, dz. cyt., s. 23–28; K.D. Koszka, *Życie konsekrowane w służbie cywilizacji miłości*, Lublin 2012, s. 64–75.

Kościół nie może istnieć, ponieważ nie może realizować swojej misji (por. VC, n. 29). W takim zatem sensie należy rozumieć jego słowa, że życie konsekrowane jest darem Boga dla Kościoła. Ubogacając go, wyraża w wieloraki sposób, obfitością i różnorodnością swoich charyzmatów, tajemnicę jego świętości. Z całą pewnością „należy nienaruszalnie do życia i świętości Kościoła” (KK, n. 44)⁵, ponieważ stylem życia odtwarza i uobecnia Osobę Chrystusa (por. KK, n. 39–42). Jest tak, „kiedy [osoby konsekrowane] idą za Nim drogą proponowaną przez Ewangelię”⁶ (por. KK, n. 44). Tak bowiem wyraża ono świętość Kościoła, która jest jednocześnie darem Chrystusa, jak i zarazem jego odpowiedzią na tak udzielone obdarowanie. Świętość staje się zatem dla niego jednym z bardzo ważnych i szczególnych wyzwań. Wprawdzie w Kościele wszyscy są, jak uczy Sobór Watykański II, powołani do świętości, ale osoby życia konsekrowanego, z natury swojej, są wezwane do kroczenia bardziej z bliska za Chrystusem. Przynależąc do natury Kościoła tak służą konsekracji zarówno wiernych świeckich, jak i osób duchownych (por. VC, n. 33). Pewnym tego uzasadnieniem jest fakt, że konsekracja w charyzmacie własnego instytutu wprowadza bardziej świadomie i głębiej w konsekrację chrzcielną. Na tej zatem drodze realizacja powołania do świętości ma charakter bardziej radykalny, aby Kościół utrzymywał się w „ciągłej młodości” (KK, n. 4) i ustawicznie się odnawiał (por. KK, n. 48; KDK, n. 45). Dlatego według Jana Pawła II „ten stan życia zawsze pozostanie istotnym składnikiem świętości Kościoła”⁷.

Nauczanie Kościoła na temat życia konsekrowanego swoje jakby apogeum otrzymuje w adhortacji Jana Pawła II *Vita consecrata*. W jego ujęciu „znajduje się ono w samym sercu Kościoła jako element o decydującym znaczeniu dla jego misji, ponieważ wyraża najgłębszą istotę powołania chrześcijańskiego [...] oraz dążenie całego Kościoła – Oblubienicy do zjednoczenia z jedynym Oblubieńcem” (VC, n. 3). Tak więc nie jest ono zwykłą wspólnotą chrześcijańską dążącą do doskonałości życia, ale ma udział, w głębszym sensie, w Kościele – tajemnicy. Będąc żywym odzwierciedleniem i zarazem urzeczywistnieniem „jego «komu-

⁵ Por. *Kodeks prawa kanonicznego*, Poznań 1984, kan. 574§1 i 575.

⁶ Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu. Ripartire da Christo*, Poznań 2002, n. 5.

⁷ Jan Paweł II, *Życie konsekrowane w Kościele* (katecheza środowowa, 28 IX 1994), w: *Życie konsekrowane w nauczaniu Jana Pawła II*, red. C. Drażek, Kraków 1996, s. 14.

nii», wielkiej trynitarnej «koinonii», w którą Ojciec zechciał włączyć ludzi w Synu i w Duchu Świętym”⁸.

Organiczna więź życia konsekrowanego z Kościołem, i jego misterium, domaga się całkowitego oddania się Bogu. Ono jest bowiem niezbędnym warunkiem poświęcenia się, w duchu charyzmatu własnego instytutu, na rzecz działalności Kościoła (por. KK, n. 44; MuR, n. 10)⁹. Dlatego jego formacja duchowa, do której wzywają dokumenty Stolicy Apostolskiej, powinna kształtować i rozwijać w powołanych odczucie Kościoła, „umiejętność «odczuwania» nie tylko «z» Kościołem, ale i «w» Kościele”. Owo zaś odczucie „polega na świadomości, że należy się do ludu [...], którego źródła tkwią w komunii trynitarnej [...], który opiera się na fundamencie Apostołów i posłudze duszpasterskiej ich następców”¹⁰. Na tej podstawie Kościół zawsze liczy na ofiarną współpracę zgodnie z jego nauką i wskazaniem Piotra naszych czasów oraz będących w jedności z nim pasterzami.

Życie konsekrowane, obdarowane bogactwem charyzmatów, z natury swojej wpływa na stale urzeczywistniającą się komunie Kościoła powszechnego, co realizuje w przestrzeni Kościoła lokalnego, szczególnie diecezjalnego. Sobór Watykański II wzywa bowiem, aby jego instytuty otwierały się na jego potrzeby i miały świadomość, że pracują dla dobra Kościoła powszechnego. Ta zaś służba realizuje się w strukturach Kościoła lokalnego, a do istotnych jego obowiązków należy budowanie komunii z Kościołem powszechnym. Stąd Sobór podkreśla, że są one z natury swojej odbiciem życia duchowego Kościoła powszechnego i lokalnego (por. KK, n. 23). Ponieważ ich obecność w Kościołach diecezjalnych wpływa na apostołat ich instytutów, dlatego zachęca się, aby budowały w nich wzajemne zaufanie, solidarność apostołską i zgodę. Ze względu na to, że ich obecność w Kościele jest nieodzowna, mają współpracować, w realizacji swojej misji, z papieżem, a także biskupem miejsca i konferencjami episkopatów. W zakresie duszpasterstwa podejmują ściśle

⁸ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Życie braterskie we wspólnocie*, OsRomPol, 15(1994), nr 5, s. 36, n. 2; B. G i e m z a, *Apostolski wymiar życia konsekrowanego w nauczaniu Jana Pawła II. Studium teologiczno-pastoralne*, Wrocław 2012, s. 40–52.

⁹ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych*, OsRomPol, 11(1990), nr 4, s. 5, n. 21.

¹⁰ Tamże, n. 24; por. P. S p i l l e r, *Wspólnota w służbie Ewangelii Królestwa*, w: *Życie we wspólnocie zakonnej*, dz. cyt., s. 89.

współpracę z biskupami, z duchowieństwem diecezjalnym i instytucjami życia konsekrowanego oraz ze świeckimi chrześcijanami¹¹.

Diecezja jest bowiem duchową rodziną, której ojcem i głową jest biskup. Ponieważ należą do tej rodziny także prezbiterzy, instytuty życia konsekrowanego i świeccy, dlatego mają koordynować, pod jego opieką, apostołską działalność, aby razem było dawane świadectwo Chrystusowi.

2. Współpraca z papieżem i z pasterzami Kościoła

Życie konsekrowane wkorzenie w naturę Kościoła, w jego życie i misję, powinno odczytywać realizację swojego charyzmatu w kategoriach organicznej współpracy z całym ludem Bożym w jedności z papieżem i ze wszystkim pasterzami. Charakter tej współpracy określił między innymi Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Redemptionis donum* (RD). Ukazała ją w kategoriach miłości do Kościoła, ponieważ stanowi „dobro całego Ludu Bożego” (RD, n. 14). Miłość życia konsekrowanego do całego Kościoła, jak uczy papież, jest szczególnie skierowana do Chrystusa Oblubieńca, który jest jego Głową. Dlatego Kościół liczy na ich ofiarną współpracę, aby „pielęgnować w sobie [...] odnowioną świadomość Kościoła – «czuli z Kościołem», zawsze z nim współdziałali zgodnie z nauką i wskazówkami magisterium Piotra oraz pozostających w jedności z nim pasterzy” (RD, n. 14). Życie bowiem konsekrowane złączone „w szczególny sposób z Kościołem i jego misterium” (KK, n. 44) jest darem dla całego Kościoła (por. KK, n. 43). Tym samym jest przeznaczone do poświęcania swej działalności na rzecz misji, jaką Chrystus dał mu do spełnienia. Urzeczywistniana współpraca w duchu jego charyzmatów ma przede wszystkim charakter świadectwa na rzecz niezgłębionego Misterium, które przemienia je na podobieństwo Chrystusa. Przedstawia Go bowiem stylem życia, jako „bądź oddającego się kontemplacji na górze, bądź zwiastującego rzeszom królestwo Boże, bądź uzdrawiającego chorych i ułomnych, a grzeszników nawracającego do cnoty, bądź błogosławiącego dzieciom i dobrze czyniącego wszystkim, a zawsze posłusznego woli Ojca, który Go posłał” (KK, n. 46). Osoby tego życia świadczą, w podejmowanej współpracy, „że świat nie może się przemieniać [...] bez ducha ewangelicznych błogosławieństw” (KK, n. 31).

¹¹ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego, *Radujcie się. List okólny do osób konsekrowanych. Z nauczania Papieża Franciszka*, Warszawa 2014, n. 9; K. Wójtowicz, *Bezcenny dar...*, dz. cyt., s. 17–22; 88.

Bogactwo zaś życia konsekrowanego, mające kształt różnorodnych Instytutów, wnosi w tę współpracę własne powołanie i własny charyzmat wzbudzony przez Ducha Świętego, a potwierdzony przez hierarchię Kościoła w Dekrecie Soboru Watykańskiego II o odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* (por. PC, n. 7–10). One bowiem żyjąc i działając w duchu swoich charyzmatów jednocześnie pogłębiają je i rozwijają wraz z ciągle doskonalącym się Mistycznym Ciałem Chrystusa. Tak realizowane charyzmaty, uświęcające życie konsekrowane, przybierają charakter własnego apostołstwa. Zatem domagają się uległości Duchowi Świętemu, śledzenia znaków czasu, a nadto szczerzej woli włączania się we wszystkie zadania Kościoła oraz posłuszeństwa jego hierarchii (por. MuR, n. 12).

Do niej zobowiązuje już sama profesja rad ewangelicznych, która jest służbą Kościołowi. Idąc po linii nauczania dekretu soborowego *Perfectae caritatis* profesja jawi się bardziej jako dar z siebie dla Kościoła niż dla własnego instytutu. Osoby życia konsekrowanego żyją więc dla dobra całego Kościoła. Ich związek z papieżem i pasterzami Kościoła opiera się tak na teologicznej, jak i duszpasterskiej podstawie (por. KK, n. 45)¹².

Teologia życia konsekrowanego zawsze akcentowała konieczność powiązania tego stanu z Kościołem powszechnym, ponieważ w nim aktualizuje naturę oblubienicy Chrystusa. W jego przestrzeni przeżywa swoją miłość i doświadcza duchowego zjednoczenia z Chrystusem Oblubieńcem, a tak jest elementem składowym natury Kościoła¹³. Jego zobowiązania wobec niego mają przede wszystkim formę uległości jego hierarchii oraz charakter synowskiej czci i miłości wobec pasterzy. Oni są bowiem ustanowieni do kierowania Kościołem powszechnym i Kościołami lokalnymi (por. kan. 590; 678, §1–2; PC, n. 6; KK, n. 45). Czynne zaś i odpowiedzialne posłuszeństwo przekłada się na współpracę, która jest niczym innym jak oddawaniem się osób wszystkich instytutów tego życia na rzecz realizacji misji Kościoła. Teologia więc życia konsekrowanego, akcentując jego więź z Kościołem, podkreśla potrzebę uznania zależności od jego najwyższej władzy, czyli papieża. Zależność ta jest natury teologicznej i duchowej. Ponieważ jest on jego bezpośrednim i wewnętrznym przełożonym, dlatego – według II Soboru Watykańskiego – „poszczególني jego członkowie mogą być wyjęci przez papieża, z racji jego prymatu

¹² Por. E. Gambari, *Życie konsekrowane po Soborze Watykańskim II*, Kraków 1998, s. 162–167.

¹³ Por. K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II. Studium liturgiczno-teologiczne*, Włocławek 1997, s. 238–248.

nad całym Kościołem i ze względu na ogólny pożytek, spod jurysdykcji miejscowych ordynariuszy oraz poddani jemu samemu” (KK, n. 45). Zależność zaś od biskupa Rzymu jest fundamentem tej powszechności¹⁴.

Więź życia konsekrowanego z papieżem wiąże jednocześnie jego instytucje z kolegium biskupów Kościoła. Tym samym jest poddane ich pieczy pasterskiej, a także synodów i konferencji biskupów. Wszystkie instytucje, których osoby nawet gdyby nie były zaangażowane bezpośrednio w pracę duszpasterską, należą ze szczególnego tytułu do wspólnoty diecezjalnej (por. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* (ChrD), n. 34). Mają włączać się w jej życie dla dobra duchowego. Powinny więc odczuwać głęboką potrzebę współpracy ze wszystkimi, którzy ją stanowią, szczególnie zaś z jego pasterzami (por. PC, n. 8)¹⁵.

Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej *Vita consecrata* uczy, że życie konsekrowane ma stawać się zaczynem komunii w Kościele, ponieważ bogactwo ich charyzmatów, wzbudzanych przez Ducha Świętego, służy jego budowie (por. VC, n. 47). Dlatego szczególna więź z papieżem służy jego posłudze na rzecz jedności i misyjnej powszechności. W tej misji służy papieżowi między innymi Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. Nadto prawo kanoniczne, podobnie jak wszystkie dokumenty posoborowe, akcentuje jego obowiązek włączania się w tę współpracę z tytułu jego eklezjalnych korzeni¹⁶. Te zaś racje rodzą wzajemne obowiązki pasterzy i instytutów życia konsekrowanego.

Biskup, jako ojciec i pasterz Kościoła lokalnego, powinien chronić specyfikę ich chryzmatów oraz troszczyć się o ich stały rozwój i współdziałanie. Troska ta wspiera życie konsekrowane, aby trwało w komunii z całym Kościołem powszechnym i otwierało się, w duchu swoich charyzmatów, na wszystkie wyzwania duchowe i duszpasterskie (por. VC, n. 49)¹⁷.

Instrukcja *Ripartire da Cristo* (RdC) wskazując na zasady budowania tej komunii podkreśla, że kontemplacja Oblicza Chrystusa pozwala widzieć je promieniujące w Jego Kościele, aby było kochane w jego osobach

¹⁴ Por. E. Gambari, *Życie konsekrowane...*, dz. cyt., s. 556–562; B. Giełza, *Apostolski wymiar życia konsekrowanego...*, dz. cyt., s. 184–197.

¹⁵ Por. tamże, s. 162–173.

¹⁶ Por. tamże, s. 192; C. Parzysek, *Życie konsekrowane w posoborowym nauczaniu Kościoła*, Ząbki 2007, s. 513–517.

¹⁷ Por. F. Bogdan, *Relacje między biskupami a rodzinami zakonnymi*, w: *Życie zakonne w strukturze Kościoła*, red. B. Przybylski, Rzym 1979, s. 184–196.

i instytucjach (por. n. 32). Współpraca z nimi musi przybierać konkretne kształty pracy w wymiarze ewangelizacji, katechezy i życia parafialnego. Osoby tego życia podlegają w diecezji miejscowemu biskupowi zarówno w sprawach kultu publicznego, duszpasterstwa, jak i apostołatu.

3. Współpraca z prezbiterium diecezjalnym

Kapłani diecezjalni i osoby życia konsekrowanego, należący do tej samej wspólnoty Kościoła diecezjalnego, są powołani do współpracy w wielu wymiarach pracy duszpasterskiej. Sobór Watykański II podejmując to zagadnienie (por. KK, n. 28; ChrD, n. 28; Dekret o posłudze i życiu kapłańskim *Presbiterorum ordinis* (PO), n. 7.8.14; KL, n. 57), rozróżnia kapłanów zakonnych, zakonników oraz pozostałe osoby życia konsekrowanego.

Prezbiterzy bowiem zakonnicy i kapłani diecezjalni są uczestnikami tego samego kapłaństwa Jezusa Chrystusa. Na tej więc podstawie są współpracownikami biskupa w misji duszpasterskiej (por. PO, n. 7–18). Dokumenty zaś Kościoła wzywają prezbiterów diecezjalnych do kultywowania kontaktów braterskich z kapłanami zakonnymi i pozostałymi osobami życia konsekrowanego, celem budowania braterstwa, wzajemnej pomocy, także duchowej. Nadto uczą, że kapłani zakonnicy pracujący w diecezji, jak i członkowie innych instytucji życia konsekrowanego, mają uczestniczyć w jej życiu i jej wielorakich zadaniach (por. MuR, n. 56; KPK 1983, kan. 512, § 1). Ponieważ osoby życia konsekrowanego tworzą żywą część diecezji, dlatego należy wybierać je do udziału w synodach i w różnych instytucjach diecezjalnych. Istniejąc w przestrzeni Kościoła lokalnego, mają żyć jego zadaniami, jakie ma do spełniania. Do ich obowiązków należy uczestnictwo w życiu Kościoła diecezjalnego we wszystkich jego przedsięwzięciach i inicjatywach (por. VC, n. 2). Ich zaangażowanie i współpraca ubogaca zarówno prezbiterów diecezjalnych, jak i osoby życia konsekrowanego. Tym samym owocuje w diecezji prawdziwą odnową duchową. Konstytucja dogmatyczna o Kościele mówi, że „Dzięki tej katolickości poszczególne części przynoszą innym częściom i całemu Kościołowi właściwe sobie dary, tak iż całość i poszczególne części doznają wzrostu na skutek tej wzajemnej łączności wszystkich oraz dążenia do pełni w jedności” (KK, n. 13)¹⁸.

W nauczaniu Kościoła owa komunia kształtuje się i pogłębia we współpracy obu jego stanów. Ma ona charakter teologiczny, duchowy,

¹⁸ Por. K. Wójtowicz, *Bezcenny dar...*, dz. cyt., s. 86–88.

liturgiczny i hierarchiczny (por. MuR, n. 24). Tak więc partycypują w tym samym powołaniu do świętości życia, w którym Chrystus stawia, jednym jak i drugim, większe wymagania życia w duchu rad ewangelicznych: celibatu, posłuszeństwa i ubóstwa. W jego zaś realizacji korzystają ze wspólnych środków formacji duchowej.

Nadto dokumenty Kościoła uczą, że prezbiterzy diecezjalni, jak i zakonnicy, zaangażowani w celebrowanie tego samego kultu Bożego, powinni troszczyć się, aby ich codzienna egzystencja miała niejako charakter liturgii. Ona stanowi ową więź kształtującą postawę dyspozycyjności wobec Kościoła, która uzdalnia do służenia wszystkim jego członkom (por. KK, n. 31.44; PC, n. 1.5.15). Tak pogłębiająca się komunika eklesjalna ma nadto charakter ewangelicznego świadectwa wobec wiernych świeckich chrześcijan. Wszystkie te przesłanki razem wzięte tworzą niekwestionowaną bazę dla obdarowywania jednych i drugich coraz większym szacunkiem, miłością i koniecznym zaufaniem.

W tej współpracy, biskupi, jako przewodnicy osób życia konsekrowanego, jak i prezbiterzy, mają umacniać ich w realizacji własnego charyzmatu. Te elementy wzajemnego współistnienia, w ramach Kościoła diecezjalnego, pomagają im rozwijać własne powołanie i dochowywać mu wierności (por. PC, n. 6). Ten zaś całokształt kształtujący ewangeliczno-eklesjalny klimat życia diecezji sprzyja budzeniu nowych powołań do tej formy życia Kościoła. Sobór bowiem wyraźnie akcentuje troskę duszpasterską i zaangażowanie, jednych i drugich, na rzecz różnorodnych powołań dla dobra Kościoła (por. PC, n. 24). One bowiem domagają się gorliwej i przykładowej współpracy duszpasterskiej o szerokim zasięgu, którą powinien wspierać przykład ich wzajemnego życia i odpowiedzialna współpraca (por. PO, n. 2.11; ChrD, n. 15).

Ona bowiem musi przybierać kształt konkretnego zaangażowania w wieloraką pomoc duszpasterską prezbiterium diecezjalnemu, w podtrzymywaniu Akcji Katolickiej, w działalności katechetycznej, na polu wychowania chrześcijańskiego, w duszpasterstwie chorych, w posłudze ubogim, starszym, w misji *ad gentes*. Wpisana jest także w przestrzeń pracy duszpasterstwa ogólnego diecezji i konferencji episkopatu¹⁹. Osoby konsekrowane są głębiej zaangażowane w służbę Kościołowi:

¹⁹ Por. Paweł VI, *Zakony w Kościele*, w: tenże, *Chryzmat życia zakonnego. Przemówienia i dokumenty*, red. A. Żuchowski i T. Sułkowska, Poznań – Warszawa 1974, s. 54; P. Spiller, *Wspólnota w służbie...*, art. cyt., s. 92–98.

poprzez modlitwę, dzieła pokutne, świadectwo życia oraz wielorakie dzieła apostołskie. Dokumenty soborowe akcentują, że służą one pomocą biskupom, przy zachowaniu ducha własnego charyzmatu i wierności regule własnego instytutu (por. CD, n. 33–35)²⁰. Według Jana Pawła II: „Należałoby sobie życzyć, by poprzez dzieło kapłanów zakonnych panowała zawsze w diecezjach i w całym Kościele jedność i zgoda, o którą prosił Jezus dla tych wszystkich, którzy pragną być, jak On, uświęceni w prawdzie (por. J 17, 17) i by w ten sposób zajaśniała w świecie *imago Ecclesiae caritatis!*”²¹.

Tak więc powyższe elementy owej współpracy i troska o siebie warunkują zdrową i przekonującą kondycję duchową Kościoła, w której Duch Święty wyznacza nowe perspektywy duszpasterskie i ewangelizacyjne. Razem tchną niejako nowe życie, co sprawia, że obecność Kościoła będzie w świecie owocna, a więc głęboko odczuwana. Im bardziej ewangeliczna będzie owa więź i bardziej szczerza współpraca z kapłanami diecezjalnymi, tym głębsze będą relacje życia konsekrowanego z pozostałymi jego członkami.

4. Współpraca ze wszystkimi instytutami życia konsekrowanego

Instytuty życia konsekrowanego, według Soboru Watykańskiego II, tak dawne jak i nowo powstające, mają się troszczyć, „aby za ich pośrednictwem Kościół [...] coraz lepiej [...] ukazywał Chrystusa [...] zawsze posłusznego woli Ojca, który Go posłał” (KK, n. 46)²². Wytyczne zaś Stolicy Apostolskiej na temat relacji wśród bogatych form życia konsekrowanego, uczą w *Mutuae relationis*, że „W misterium Kościoła jedność w Chrystusie domaga się między członkami wzajemnej wspólnoty życia” (MuR, n. 2). W takiej też opcji umiejscowić należy więź między wszystkimi Instytutami życia konsekrowanego, która w Kościele ma charakter współpracy w realizacji misji, jaką ma do urzeczywistnienia. W tym celu istnieją, na szczeblu lokalnym jak i uniwersalnym, konferencje wyższych przełożonych zakonów męskich i żeńskich oraz konferencje instytutów świeckich. Podtrzymywane kontakty i wyrażana komunია życia konsekrowanego ze Stolicą Apostolską i konferencjami episkopatów należy

²⁰ Por. Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, Wrocław 2001, n. 46.

²¹ C. Parzyszek, *Jan Paweł II – animator życia konsekrowanego*, „Życie Konsekrowane”, 2007, nr 2, s. 75.

²² Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Życie braterskie we wspólnocie*, poz. cyt., s. 54–55, n. 58–59.

do bardzo ważnych zobowiązań (por. PC, n. 23). Przede wszystkim służą integracji wszystkich Instytutów tego życia w realizacji całokształtu misji Kościoła (por. KPK 1983, kan. 708–709; MuR, n. 21)²³.

Nadto szukają środków umacniających łączność między Instytutami pogłębiającą ich wzajemną współpracę. Ona bowiem uwzględnia specyfikę różnych charyzmatów Kościoła, odsłaniających jego tajemnicę i bogactwo mądrości Bożej (por. PC, n. 1; KK, n. 46). W tym celu mają podtrzymywać i pogłębiać więzi braterskie oraz współpracę między Instytutami życia konsekrowanego i stowarzyszeniami życia apostołskiego (por. VC, n. 52). Dokumenty Kościoła cel tej współpracy określają jednoznacznie: ukazywać w sposób widzialny, „niczym latorośle jednego winnego Krzewu, pełnię Ewangelii miłości” (VC, n. 52)²⁴.

Tak zaś rozumianą, konieczną współpracę ożywianą przez tego samego Ducha Świętego, trzeba opierać na fundamencie życia duchowego (por. VC, n. 93). Kościół bowiem pragnie, aby stawała się coraz bardziej owocem duchowości komunii. Jest dziś ona wielkim wyzwaniem dla Kościoła, ponieważ tylko na takiej drodze jest w stanie „odpowiedzieć na najgłębsze oczekiwania świata”²⁵. Dlatego też owa komunia sięga poza własną wspólnotę i własny instytut. Jak uczy II Polski Synod Plenarny, „Kościół oczekuje od członków instytutów życia konsekrowanego, że będą prawdziwymi mistrzami duchowości komunii”²⁶. W tym celu konieczna jest otwartość osobowa, jako jeden z dojrzałych owoców zdrowej formacji duchowej. W niej odkrywa się wspólne korzenie ewangeliczne oraz piękno własnej tożsamości w bogactwie instytutów. Każdy z nich partycypuje bowiem w całokształcie życia Kościoła (por. PC, n. 2). Formacja duchowa jest przecież fundamentem twórczej współpracy na rzecz jego owocnego posługiwania. Każdy z nich ma niezastąpiony udział w realizacji jego zbawczego posłannictwa w świecie. Nie wypełniają go w rozproszeniu, a więc bez braterskiej i ewangelicznej współpracy. Jej bowiem domaga się „potrzeba bycia Kościołem, przeżywania razem doświadczenia Ducha i pójścia za Chrystusem; dzielenia się wzajemnie doświadczeniem Ewangelii, ucząc się kochać wspólnotę i rodzinę

²³ Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego, *Radujcie się...*, poz. cyt., n. 6; B. G i e m z a, *Apostołski wymiar życia konsekrowanego...*, dz. cyt., s. 197–205.

²⁴ Por. K. W ó j t o w i c z, *Bezcenny dar...*, dz. cyt., s. 60–61.

²⁵ Jan Paweł II, List apostołski *Novo millennio ineunte*, dz. cyt., n. 43.

²⁶ *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, n. 23.

zakonną innego instytutu jak swoją własną. Radości i cierpienia, troski i sukcesy mogą być dzielone i należą do wszystkich”²⁷. Zatem potrzeba, aby wszystkie instytuty troszczyły się o braterską współpracę ze sobą i eklezjalną więź między sobą. Jan Paweł II przywołał w tym względzie osobę św. Bernarda z Clairvaux, zachwycającego się bogactwem różnych zgromadzeń zakonnych. Był członkiem jednego z nich, ale jak wyznał „w miłości należę do wszystkich” (VC, n. 52). Jej fundamentalnym celem jest realizacja zbawczego posłannictwa Kościoła. Zatem podstawą ich współpracy, a zarazem istotą jedności, jest cnota miłości nadprzyrodzonej.

Jan Paweł II w adhortacji *Vita consecrata* uzasadnia konieczność takiej współpracy, ponieważ w przestrzeni tego życia istnieją „drogi odrębne, ale komplementarne” (KK, n. 46), „co oznacza, że każdy z nich posiada własną, oryginalną i niepowtarzalną fizjonomię, a równocześnie każdy z nich jest powiązany z innymi i spełnia wobec innych rolę służebną” (ChL, n. 55). Na tej więc zasadzie powinny współpracować ze sobą dla owocnej realizacji misji Kościoła.

Na ten temat wypowiedział się już papież Paweł VI w motu proprio *Ecclesiae sanctae*. Wskazał na wiele racji uzasadniających konieczność takiej współpracy celem integrowania bogactwa ich wysiłków. Powinna ona obejmować najpierw duszpasterstwo powołaniowe, formację duchową i apostołstwo. Ponieważ w naturę życia konsekrowanego jest wpisana misja, dlatego nie może się ono zamykać w przestrzeni własnego instytutu i charyzmatu. Zadania, jakie Kościół ma do spełniania w świecie, są bardzo zróżnicowane i dlatego domagają się współpracy wszystkich instytutów oraz ich aktywności w duchu własnego charyzmatu.

Według Jana Pawła II owa ewangeliczna współpraca wszystkich instytutów życia konsekrowanego ma charakter przykładu braterstwa, „które stanie się zachętą dla innych członków kościelnej wspólnoty w ich codziennym trudzie świadczenia o Ewangelii” (VC, n. 52).

5. Współpraca z wiernymi świeckimi chrześcijanami

Urzeczywistniająca się, w ramach współpracy instytutów życia konsekrowanego, komunია otwiera pełniej na wszystkich członków Kościoła.

²⁷ Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Rozpocząć na nowo od Chrystusa...*, poz. cyt., n. 30; por. M.B. Kruszyłowicz, *Wymiar eklezjalny życia konsekrowanego*, w: *Communio consecrata*, red. K. Wójtowicz, Kraków 2002, s. 116–125.

W eklezjologii soborowej odkrywają, że ich charyzmaty, wzbudzone przez Ducha Świętego, znajdują się w samym centrum Kościoła i dlatego mają być otwarte na współpracę ze wszystkimi jego członkami. W jej bowiem przestrzeni łączą swoje siły i doświadczenia, aby ich instytuty coraz owocniej uczestniczyły w misji Kościoła. Realizujące się współdziałanie charyzmatów służy podejmowaniu wielorakich i złożonych wyzwań współczesnych czasów (por. VC, n. 54)²⁸.

Ich zaś współpraca z wiernymi świeckimi chrześcijanami jest szczególnym przejawem komunii eklezjalnej, umacniającej zaangażowanie apostolskie na rzecz nowej ewangelizacji dzisiejszego świata. W jej ramach spotykają się ze sobą dwa obszary wartości. Jeden typowy dla powołania wiernych świeckich chrześcijan, drugi reprezentowany przez życie konsekrowane. Wprawdzie różnią się między sobą, lecz nie wykluczają. Wzajemnie się uzupełniają oraz służą sobie wzajemnie. Kościół bowiem wzywa je do podejmowania takiej współpracy, aby urzeczywistniła się wymiana tych obszarów wartości, jakie uobecniają ich charyzmaty²⁹.

Dokumenty Kościoła podkreślają, że istnieje wiele instytutów życia konsekrowanego, które mają w swojej w strukturze tak zwane wspólnoty świeckie albo zrzeszenia z nimi związane (por. KPK, kan. 725). W dawnych zakonach są nazywane trzecim zakonem dla świeckich. Współpraca między nimi, w przeszłości i obecnie, ubogaca wszystkie wspólnoty jednego charyzmatu. Dobrze, jak zauważa Jan Paweł II w adhortacji *Vita consecrata*, że „liczne instytuty, często pod wpływem nowych okoliczności, dochodzą do przekonania, że ludzie świeccy mogą mieć udział w ich charyzmacie” (VC, n. 54). Taką drogą mają możliwość głębszego uczestniczenia w ich duchowości i misji, która jest misją dla Kościoła. Papież dostrzega w tym fenomenie ogromną nadzieję „na nowy i bardzo obiecujący rozdział w dziejach relacji między osobami konsekrowanymi a laikatem” (VC, n. 54). Znamiennym rysem duchowości wiernych świeckich jest ich charakter świecki, a ich posługa, w ramach współpracy, daje możliwość świadczenia o wartości rzeczywistości ziemskich w zbawczym planie Boga (por. ChL, n. 55).

²⁸ Por. C. Parzyszek, *Przesłanie Jana Pawła II o życiu konsekrowanym*, „Ateneum Kapłańskie”, 149(2007), z. 1(590), s. 76–77; M. Gołąb, *Czy zakony są jeszcze Kościołowi potrzebne?*, Kraków 2002, s. 170–172.

²⁹ Por. K. Wójtowicz, *Bezcenny dar...*, dz. cyt., s. 88–90; B. Gieźka, *Apostolski wymiar życia konsekrowanego...*, dz. cyt., s. 205–217.

Współpraca ta domaga się jednak niezbędnych i konkretnych warunków dla owocnego urzeczywistniania. Przede wszystkim potrzebuje ewangelicznej atmosfery, następnie poszanowania odmiennych powołań i różnych stylów życia chrześcijańskiego, a więc charyzmatów. Wówczas na każdym odcinku pracy Kościoła sprawi, że „oświecająca moc Ewangelii rozjaśni najmroczniejsze obszary ludzkiej egzystencji” (VC, n. 56)³⁰.

Potrzebna dziś współpraca instytutów życia konsekrowanego będzie służyła jego wzrostowi, o ile one będą troszczyły się zarówno o własną tożsamość, jak i o stałą formację duchową wiernych świeckich. Jan Paweł II przynagla je do takiego zaangażowania, aby „wspomagać katolików świeckich w ich formacji. Sami świeccy z kolei powinni ich wspierać na drodze duchowej i pasterskiej posługi” (ChL, n. 61). Kościół uświadamia, że mają wobec nich obowiązek formacji, „konsekwentnej i umiejętnej”. Ona zaś musi się opierać o „solidny przekaz depozytu wiary, umacnianie elementów wspólnototwórczych, pogłębianie świadomości eklezjalnej, uwrażliwianie na [...] potrzebujących pomocy i kształtowanie konkretnych form poprzez które [świeccy] wnoszą chrześcijańską wizję człowieka i wrażliwości społecznej”³¹ w różne dziedziny życia zawodowego.

Wskazania Kościoła na temat takiej współpracy są jednoznaczne i konkretne. Instytuty życia konsekrowanego kierując się zasadą komplementarności powołań i charyzmatów są inspirowane do szukania łączności ze świeckimi i pielęgnowania z nimi kontaktów apostołsko-eklezjalnych. W tym celu należałoby ich organizować w stosowne wspólnoty, najlepiej zbliżone do duchowości danego instytutu, aby niejako wkorzeniać się w jego duchowość i pracę apostołską. Nadto poleca się, aby ich domy były dla świeckich otwarte i gościnne. Kościół akcentuje w tym wymiarze niezastąpioną potrzebę nabywania umiejętności współpracy ze świeckimi, ewangeliczną jakość podtrzymywanych z nimi relacji oraz autentyczność życia osób konsekrowanych³².

³⁰ Por. Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich, Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, *Idziemy naprzód z nadzieją. Życie konsekrowane w Polsce na początku Nowego Tysiąclecia*, Kraków 2003, s. 40.

³¹ Tamże, s. 85–86; por. J.W. Gogola, *Osoba i wspólnota*, w: *Życie we wspólnocie zakonnej*, dz. cyt., s. 164–168.

³² Por. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego, *Radujcie się...*, poz. cyt., n. 10; Konferencja Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich, Konferencja Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, *Idziemy naprzód...*, poz. cyt., s. 40.

Zatem dokumenty Kościoła ukazują wyraźnie eklezjalny wymiar życia konsekrowanego. Według Jana Pawła II Kościół nie mógłby istnieć bez niego (por. VC, n. 29), ponieważ należy nienaruszalnie do jego życia i świętości (por. KK, n. 44). Istniejąc w nim od początku (por. VC, n. 29) służy konsekracji wszystkich jego członków. Ten wymiar ukazuje wyraźnie trzeci rozdział adhortacji *Vita consecrata* zatytułowany: *W Kościele i dla Kościoła*. Tak więc jego treść powinna kształtować dojrzałą jego świadomość eklezjalną. Ponieważ Kościół jest tajemnicą komunii, bo jawi się jako lud zgromadzony „przez jedność Ojca, Syna i Ducha Świętego” (VC, n. 41), dlatego życie konsekrowane odzwierciedla głębię i bogactwo tej tajemnicy. Zatem ma swój udział w niej, a więc także w całym w życiu Kościoła. Trwając zaś w jedności z jego hierarchią i ze wszystkim stanami buduje komunię eklezjalną na wzór komunii trynitarniej.

SUMMARY

The article tackles the issue of the ecclesial dimension of consecrated life, what it is made in the light of the Christian Church's documents. The author noticed that the consecration of these people's life, teaming them with the Church, requires their sacrifice, according to its nature, to the integral good. In that life, they are about to be its communion's servants, what they do in the space of the local Church.

The structure of this article shows the presence of this life in the mystery and life of the Church where the cooperation with the Pope, bishops, presbyters, all the institutions of consecrated life and the secular Christians is undertaken. The unity of these people with the hierarchy and all the states of the Church builds, in that cooperation, the ecclesial communion, following the example of Trinitarian communion and serves the implementation of his mission in the world.

That is how these people, thanks to immensity of their various charisms, turn the Church nature into reality. So, they are the reflection of the spiritual life of the local and universal Church.

Key words: charisms, Church, communion, consecrated life, cooperation, diocese, institutes of consecrated life, local and universal Church, mystery and nature of Church.

Słowa kluczowe: charyzmaty, diecezja, instytuty życia konsekrowanego, komunია, Kościół, Kościół powszechny i lokalny, tajemnica i natura Kościoła, współpraca, życie konsekrowane.